

Mama, word ik later
ook een vliegtuig?

Mama, word ik later
ook een vliegtuig?

Rinske Jansen

Gepubliceerd door Rinske Jansen
Copyright 2019 Rinske Jansen

Alles uit deze uitgave mag je gebruiken, mét bronvermelding. Laat het wel even weten, vind ik leuk.

Mama, word ik later ook een vliegtuig?
Eerste druk, juni 2019
ISBN: 9789463863483
NUR: 301
Tweede druk: november 2019

Omslagontwerp: Tom de Roos & Rinske Jansen
Afbeelding omslag: Aleya Renz

Auteur: Rinske Jansen
Met veel dank aan meelezers: Tom de Roos, Hilde Brouwer
Leesproef en advies: Jan van Mersbergen
Redactie-aanwijzingen: Maria Genova

1. 1984

De buschauffeurs staken vandaag en omdat mama geen auto meer mag rijden heeft papa ons naar het zwembad gebracht. Enigszins tegensputterend, maar dat was voor de vorm denk ik, want hij had naar mama gelachen en mij een knipoog gegeven. Mama kuste hem daarna zo lang op zijn mond dat de klok zijn rondje rustig af kon maken. Ik probeerde niks te zien, ouders kussen niet lang, misschien een korte op de wang, of een snelle op de mond, maar die lange kussen met smak geluiden, nee, dat doen ouders niet.

Mama en ik zijn de enige in de dampende kleedkamer en om de verstikkende hitte voor te zijn kleeft ik me zo snel mogelijk uit. Mama schikt de bandjes van haar bikini, trekt ze wat strakker aan en controleert of haar billen niet uit haar bikinibroekje vallen, wat een paar maanden geleden nog wel zo was. Ze knikt tevreden, al haar bil valt keurig binnen de rode stof.

Voetje voor voetje schuifelen we over de natte tegels naar het diepe. Ik zie ons weerspiegeld in de glazen wand. Het is fijn, het zijdelings aanschouwen alsof ik naar een willekeurige vrouw en dochter kijk. Hoe dichterbij het bad komen hoe meer we vervagen, opgelost door fijne druppels, mist op het raam. Het water is warm en we zwemmen samen. 'Wat doe je dat goed'. Ze meent het, dat hoor ik. Ik sla nog snel een paar extra grote slagen. Kijk mam. Ik had mijn flipper niet voor niets gehaald, het is gezien.

Het had een eeuwigheid geleken voor mama opkeek van haar kapotgebeten nagelriemen. Ik schrok van haar glimlach. Grijs en strak als in een masker gehouwen. Ik was niet snel bang te krijgen, maar hier kreeg ik kippenvel van.

‘Kijk, mam.’ Misschien zou ze vrolijk worden omdat ik net de rode flipper had gekregen, wéér een stapje dichterbij mijn zwemdiploma.

‘Fijn lieverd’, zo zacht dat ik het amper verstond. Mijn hand met de flipper zakte langs mijn zij. Ik draaide me om, misschien was papa er nog. Hij zou vast wel trots op me zijn. Maar op mama na was het stil in huis. De klok tikte zijn slagen weg, de radiator bromde. Op de keukenkalender was in slordige letters geschreven: ‘drie uur coachen actrice Ellis (Eloise? Elles?) vierdejaars, café de Hamer, podiumangst of paniek?’ De naam Ellis (of Eloise of Elles) had ik niet eerder gehoord, het was vast een nieuwe.

Papa vertelde graag over zijn werk, trots als hij was op de enkeling die door wist te breken. De meeste namen gleden weg in vergetelheid. Soms zag papa nog wel bekende gezichten, als figurant in een ziekenhuisserie of in een reclame, maar nooit als hoofdpersoon.

‘Kijk’, wees hij dan, ‘Zij had een goede toekomst voor zich. Ze was zó goed, dat heb ik niet vaak gezien. Maar ja, zwanger geworden he, en daarna zijn je beste jaren toch voorbij.’ Nooit zou ik zwanger worden voor ik mijn beste jaren had gehad, nam ik me voor.

De volgende ochtend was de flipper op mijn badpak genaaid, in de kleine en kaarsrechte stiksels die ik van mama kende. Die ochtend knuffelde ze me extra hard en lang, waarbij ze de geur van mijn haar opsnoof terwijl ze tegelijk ‘Ik ben trots op je’

mompelde. Normaal hield ik niet van dat gesnuif aan me, maar met deze woorden erbij had ze alles en altijd wel mogen snuffen.

Dat was toen. Nu kan mama gelukkig weer lachen en staan we op het punt samen het diepe in te springen. Mét kurkjes, dat nog wel.

Warm en rimpelig lopen we de snackbar naast het zwembad binnen. We zijn de enige klanten. ‘Een patatje met knakworst graag.’ Mama bestelt voor mij.

Ik eet mijn patatje, mama kijkt uit het raam, zo stil dat het net is of ze haar adem inhoudt. Mama zit roerloos licht voorovergebogen aan tafel en trekt één voor één de velletjes rondom haar nagels los. In de weerspiegeling van het raam vervagen de strakke lijnen en zie ik de zachte contouren van ooit.

Het is hetzelfde zwembad, hetzelfde flatgebouw en dezelfde parkeerplaats waar een klein jaar later de ambulances samenkomen en mij wegvoeren. Waar ik een lolly krijg van een politieagente die voortdurend voor me staat. Dat ik mijn hoofd strek naar de verte en dat het toch niet lukt om langs haar heen te kijken. Dan pakt de agente zacht mijn hand en leidt me de auto in. De sirene zwaait blauw licht.

‘Ga hier maar zitten en wacht even, ik kom zo weer bij je. Hier heb je wat lekkers. Het komt wel goed kind.’

Maar ze klinkt helemaal niet of het allemaal wel goed komt. Haar stem trilt en ze kijkt naar haar schoenen. Plompe zwarte mannenschoenen met een brede voorkant. Grote mensen kijken blijkbaar vaak naar beneden, denk ik bij mezelf terwijl ik de lolly uit het papier vouw en in mijn mond stop.

‘Het komt wel goed’, grappig, dat mompelt mama de laatste dagen ook steeds terwijl ze naast me op de bank zit en gedachteloos met mijn, of haar, haar speelt. Terwijl het juist de verkeerde kant opgaat. Alles wijst daarop. Mams nagels worden korter, haar blikken afweziger en ik win steeds vaker onze spelletjes. Terwijl mijn moeder naar haar handen kijkt win ik met rummikub. Maar alles komt goed, want dat zegt mama. En uiteindelijk krijgt ze ongetwijfeld gelijk, zo gaat dat met moeders.

2.

Voor het eerst sinds lange tijd heeft mama een expositie. Twee maanden lang zal haar werk te zien zijn in de galerie van het dorp. Weken voor de opening liep mama al handenwringend en mompelend door het huis, stak ze de ene sigaret met de andere aan als was ze verloren zonder. Net zolang totdat papa door de blauwe walm heen uitriep: 'Ga in Gódsnaam wat doen, je maakt iedereen hier nog gek, met je nerveuze gedoe. En het stinkt.'

Mama werkt dag en nacht aan haar schilderijen. De verf zit in dikke lagen op haar kleding, wat ik zonde vind en waar klasgenootjes om lachen als mama me van school haalt. Gelukkig wil mama net zo snel weer weg als ik wil verdwijnen dus dat komt goed uit. En terwijl mama verder werkt in haar kleine atelier zet ik thee.

'Hier'. Ik geef de mok thee aan mama en wiebel op de bal van mijn voet heen en weer. Ik heb haar lievelingsthee gemaakt, maar ze merkt het niet op. Mama blijft verf mengen en met samengeknepen ogen naar haar schilderij kijken. Zo zie ik mama niet graag, als ze mij niet ziet.

'Mama?'

Haar kwast blijft hangen in de lucht en héél even kijkt ze me aan alsof ik terug van vergeten ben, terug van lucht of opgelost. Ze herstelt zich snel en laat haar mama-lach zien.

‘Dankje lieverd.’ Ze pakt de mok aan en neemt een klein een slokje.

‘Mm. Lekker...Chai toch?’

Een zucht golft uit mijn mond; ik ben gezien.

‘Blijf je hier of ga je naar de woonkamer?’

Ik tik met mijn voet op de vloer, weet het niet. Ik wil bij mama zijn, maar dan wil ik ook dat zij bij mij is. In het atelier zijn is bij mama zijn maar toch ook weer niet. En in de woonkamer zijn is niet bij mama zijn maar ook niet alsof ik er niet ben. Beter niet gezien kunnen worden omdat je er niet bent dan niet gezien worden als je er wel bent bedenkt ik en loop naar de woonkamer.

De ochtend van de expositie staan we voor haar kledingkast.

‘Wat denk je, rood of blauw?’ Ik aarzel geen moment. De blauwe maakt haar te koud, haar blonde haar te wit, haar huid te bleek. ‘Die’ zeg ik, en wijs naar de fluwelen rode stof. Die zou haar huid doen oplichten en haar haar zonnig blond doen stralen. ‘Je hebt altijd al een goede smaak gehad’, mompelt ze terwijl ze haar kast overhoop haalt om de bijpassende tas en schoenen te vinden. Weken geleden hadden we al een jurk voor mij uitgezocht; geel met witte vlinders. Ik paradeerde op mijn nieuwe witte sandaaltjes en draaide eindeloos rondjes zodat de rok breed uitwaaierde. Geel, wit, rood, dat past wel bij elkaar, constateer ik als we samen in de auto zitten, op weg naar de opening. Papa zou later komen.

‘Maar ik kóm zeker hoor’ had hij tegen mama gezegd. ‘Ik zou je *come back* voor geen goud willen missen.’ Hij zag niet hoe mama’s gezicht betrok. Mama was liever nooit van weggeweest.

Ik volg mama door de galerie en pik oude kaas en leverworst van elke schaal die ik tegenkom. Een enkele criticus

waagt het om vragen te stellen over haar periode van afwezigheid, maar mama was gecoacht door papa.

‘Zeg dat je je tijd hebt besteed aan research en het opvoeden van je dochter. Zeg dat je bewust thuis wilde zijn en dus geen tijd had voor projecten buitenshuis.

Maar..’ vervolgt hij met opstekende vinger, ‘zeg nooit dat je niks hebt gedaan; hou het’ vaag en benoem één van je kunstprojecten van afgelopen jaar en maak dat net even wat groter dan het was, dan hebben ze genoeg voor hun oneliners.’

Ik had ze samen horen oefenen. Mama was een goede leerling, beter dan ik, denk ik. Met mij aan haar arm loopt mama uitgestrekter, groter, glanzender en mooier dan ik haar ooit had gezien langs haar kunst- en fotografie werken. Ze lacht breeduit met rode lipglosslippen, waarvan ik weet dat ze naar frambozen smaken, zwaait met grootse gebaren naar een bevriende kunstenaar, neemt twee, champagneglazen mee, slaat ze in enkele slokken achterover, steek een sigaret op en lacht haar klaterende lach. Dit alles prent ik in mijn hoofd; zo ziet het eruit. Succes. Het er durven zijn en je laten zien.

Als papa er eindelijk is, pakt hij twee glazen champagne op, loopt zigzaggend naar mama en maakt een statige buiging, met de tot de rand gevulde glazen in zijn hand die hij hierdoor boven zijn suède schoenen leeg laat lopen.

‘Suffie’. Mama lacht erbij. Dat deed ze nooit als papa thuis bier op het vloerkleed morste. Ze grijpt papa bij de kraag van zijn colbert. De lichtrode vegen die glinsteren op de bruine stof ziet ze niet. Ze houden elkaar in een houdgreep. Papa kan geen kant op, met de twee halfvolle glazen in zijn handen, en mama kan hem niet loslaten zonder haar evenwicht te verliezen. Zo stommelen ze de